

JEANNETTE COLD

Jeannette Cold har boet det meste af sit liv i Aarhus, hvor hun med et enormt engagement har kæmpet for indsigt og forståelse for både patienter og deres pårørende i det psykiatriske system; blandt andet som underviser og medstifter af SIND Pårørenderådgivning. Som nyuddannet ergoterapeut, der dengang var et helt nyt fagområde i Danmark, indså Jeannette Cold, at hendes fag ofte ikke blev værdsat i et til tider gammeldags og stift system. Hun har siden arbejdet for anerkendelse af ergoterapiens rolle som en vigtig del af kommunikationen med og behandlingen af patienterne; men også for et holistisk menneskesyn – herunder og ikke mindst en inddragelse af hele familien.

Interviewet af Lise Behrendt, Aarhus Stadsarkiv, den 16. maj 2017

JEANNETTE COLD, NU ER VI HER HOS DIG I RISSKOV. HVOR OG HVORNÅR ER DU FØDT?

Ja, det er jo 83 år siden. Jeg blev født i 1934. Meget kort fortalt. Mine forældre boede dengang i Haraldsgade i København. Min mor Kirsten Clara Agga Amdrup var københavner. Min far Sigurd Cold kom fra Esbjerg. Han blev læge som sin far. De blev gift, og jeg blev så født i København. To år efter kom min søster og tre år efter igen min broder. Senere flyttede mine forældre til

Øresundshospitalet, hvor min far blev tuberkuloselæge. Derefter flyttede vi videre til Lyngby, Nøddevænget 7, hvor min far fik en stilling på Lyngby Tuberkulosestation. Da jeg var 10 år, flyttede vi til Randers, Egholmsvej 13, hvor min far blev overlæge på det nye Tuberkulosehospital. Et halvt år efter vi var flyttet til Randers, døde min far af tuberkulose i december 1944. Som yngre læge havde han tidligere haft tuberkulose, men var blevet rask. Det var hårdt for os alle.

Kort efter krigen var slut, ringede banken i Randers til min mor og spurgte, om hun ville leje et værelse ud til en medarbejder, fordi det var svært at leje værelser. Det blev starten på, at min mor udlejede værelser, da vi havde et ret stort hus. På denne måde fik vi mulighed for at blive boende i Randers, og få det til at løbe økonomisk rundt.

Jeg har haft en fantastisk skolegang og gymnasietid i Randers med min mor og mine to søskende. Jeg er den ældste. Min søster er to år yngre og min bror var 4 1/2 år yngre. Når jeg siger "jeg har", så er det ikke engang en måned siden, den 10. april, at min bror pludselig døde af et hjerteslag.

Vi boede som sagt i Randers. Efter min studentereksamen tog jeg til Frankrig og var au pair i et års tid. Da jeg kom hjem, kom jeg på Askov Højskole i et halvt år.

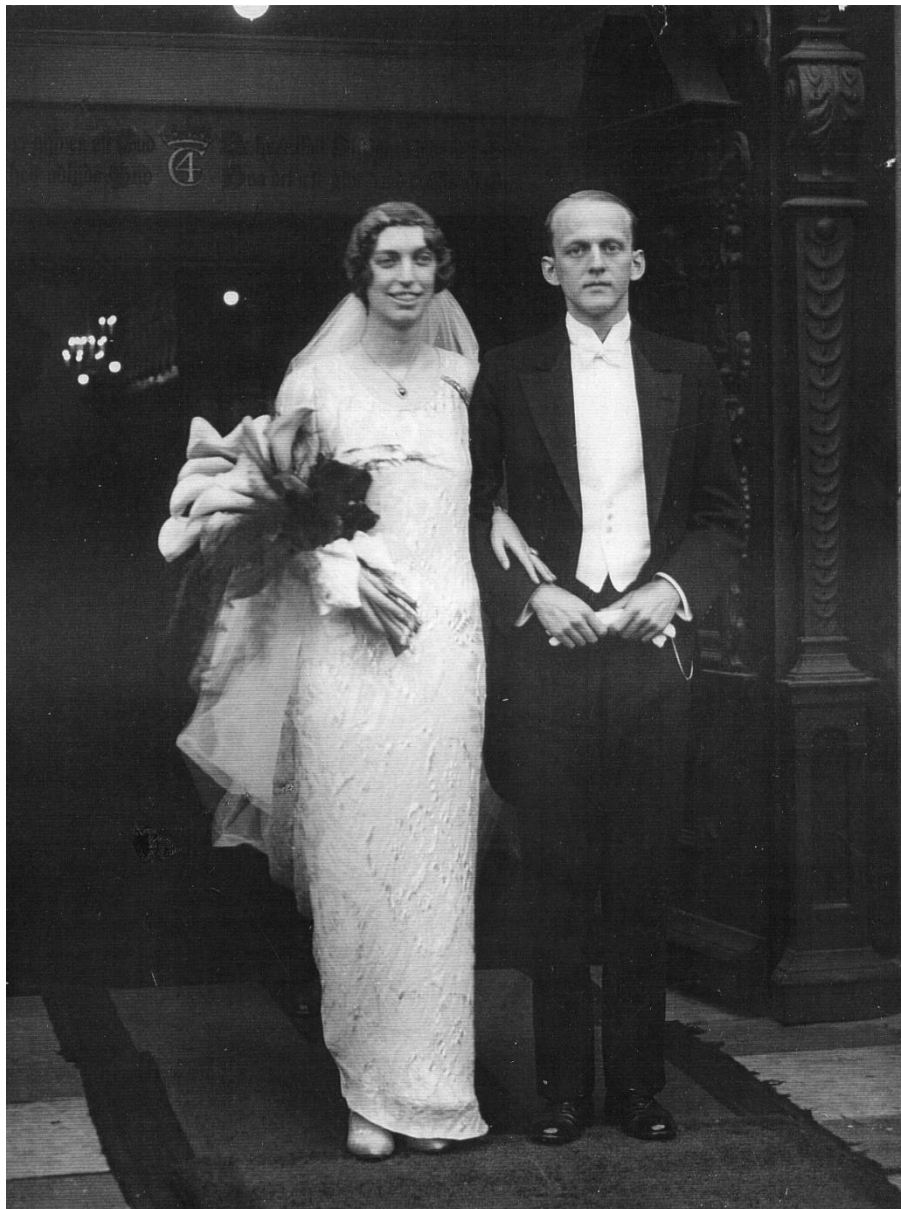
HVORNÅR HAR DET CIRKA VÆRET?

Ja, det må have været '54 -'55. Der fik jeg en god veninde, som fortalte mig om sin kusine, der var ergoterapeut. Det havde jeg aldrig hørt om, jeg anede ikke, hvad det var for noget, men det lød meget interessant. Det undersøgte jeg, da jeg kom hjem, og så søgte jeg derefter ind på Ergoterapeutskolen. Den gang var der kun én skole, som lå i København. Jeg blev ikke optaget. I stedet tænkte jeg, "Så bliver jeg sygeplejerske!". Jeg startede som sygeplejeelev på Bispebjerg Hospital. Man kunne søge ind på Ergoterapeutskolen igen efter et halvt år, hvilket jeg gjorde og kom ind. Jeg startede i marts 1956 og blev færdig i marts 1959.

MEN DA KUNNE MAN KUN BLIVE ERGOTERAPEUT I KØBENHAVN?

Det kunne man kun blive det i København, og dog! Jeg kan huske, dengang jeg blev færdig i 1959 i foråret, der sad vi og snakkede, om vi kunne få stillinger, for nu var der jo lige startet en ny skole i Aarhus. Det var professor Thomasen på

Ortopædisk Hospital, som havde været primus motor i, at der kom en Ergoterapeutskole i Aarhus.

Jeannettes forældre ved deres bryllup

HJEMMET

HVORDAN VIL DU BESKRIVE DIT BARNDOMSHJEM?

Mit barndomshjem var ... Hvilket et af dem? I Randers?

DET FORANDREDE SIG SELVFØLGELIG EFTER DIN FARS DØD?

Det første jeg kan huske var, at vi boede på Øresundshospitalet, der var min far ikke blevet overlæge endnu. Der havde vi en lejlighed. Jeg kan ikke huske så forfærdeligt meget fra det tidspunkt. Jeg kan huske lidt fra nogle fotografier, jeg har. Jeg kan huske haven nedenfor, og jeg kan huske huset og sådan nogle ting, og at min mor gik tur med min søster i en barnevogn, og jeg gik ved siden af. Så kan jeg huske vi flyttede til Lyngby. Det hus kan jeg tydeligt huske, det var et hus med have omkring. Jeg gik på Lyngby private Underskole. Jeg havde nogle gode veninder, og vi havde det hyggeligt og rart. Der var mange venner på vejen, som vi legede med og løb på løbehjul med. Jeg kan kun huske gode ting, jeg kan ikke huske nogen ting, som jeg synes var træls på det tidspunkt, jeg boede i Lyngby. Jo, jeg kan huske, at jeg brækkede mit ben, det er også det eneste, jeg kan huske, som er lidt specielt. Min far og mor var ude, og den unge pige hun troede, jeg fuppede hende, men jeg kunne jo ikke gå.

HVORDAN SKETE DET?

Det var et løbehjul, som kom i vejen, hvor jeg faldt på en eller anden måde, så skinnebenet brækkede. Mine to små søskende, som var yngre end mig, måtte slæbe mig op ad trappen. Jeg kan også huske, da min far og mor kom hjem, at jeg råbte, "Far! Mor! Jeg har brækket mit ben!". De troede, det var noget pjat, men det var det jo altså ikke. Det er den eneste specielle ting, der var lidt træls, jeg kan huske fra den tid.

HAVDE DU NOGLE ROLLER I HJEMME?

Jamen jeg var den ældste, og jeg var altid den, der var dynamisk. Der er et meget fint foto, der blev taget af mig, da jeg havde brækket benet. Det var ikke ensbetydende med, at jeg ikke kunne foretage mig noget. Så jeg sørgede for at få alle vennerne fra vejen til at komme, og så sad vi ude på trappen og byttede frimærker eller glansbilleder, eller hvad det nu lige var. Mor hun fortæller, det kan jeg ikke selv huske, at jeg på et eller andet tidspunkt var kravlet op i et træ med gips på benet, og ikke kunne komme ned, så hun måtte hente mig ned, så der ikke skulle ske noget mere.

SÅ DU VAR RET LIVLIG?

Ja, der foregik nogle forskellige ting.

GIK DU TIL NOGET?

Jeg gik til dans i Lyngby. Der var en danseskole i Lyngby – en privat danseskole. Jeg tror ... Prinsesse Elisabeth gik også på den danseskole. Da der skulle være afdansningsbal, blev der lavet et specielt afdansningsbal til ære for hende. Hvor gamle har vi været, vi har vel været otte-ni år. Jeg kan huske, at jeg har været med til det afdansningsbal, men det sagde mig ikke noget som helst. Det er aldrig noget jeg har gået og tænkt på overhovedet, men når du spørger mig, så kan der godt dukke ting op, jeg ikke har tænkt på i mange år, og som heller ikke har haft nogen betydning. Men altså af roller ellers, jeg kan kun huske, at vi legede.

I HAVDE INGEN PLIGTER?

Jeg kan ikke lige huske, at vi havde nogle pligter. Nej, det kan jeg slet ikke erindre.

MODEREN

MEN DIN MOR, HAVDE HUN EN UDDANNELSE?

Ja, min mors historie er noget af det mest spændende, jeg kender. Da min mor blev ældre, så bad vi hende, om hun ikke kunne skrive om sit liv, men det ville hun ikke. Vi blev ved med at sige det, så til sidst begyndte hun at skrive i sådan et brunt stilehæfte, som vi havde i skolen. Vi måtte ikke se det, før hun var død. Der fandt vi det og har skrevet det rent. Min søsters datter er designer og har egen designvirksomhed, så hun har lavet den her bog om min mor, som jeg kalder "Min mors tre liv".

Jeannettes morfar, Georg Amdrup

Min mor, hun var datter af viceadmiral Georg Amdrup i København. Hendes mor Alma født Bloch døde, da min mor var 10 år. Hun var enebarn. Da min bedstefar ofte skulle ud at sejle, fordi han var inden for søværnet, så flyttede min bedstefars søster Agga ind, og det var egentlig hende, der opdrog min mor i tiden, hvor min mor gik i skole. Min mor gik på Frøken Zahles Skole. Hun var måske en af de mest feterede unge kvinder i København – det skrev min far til hende, da han blev forelsket i hende – men det var ikke noget, hun lod sig påvirke af. Min bedstefars søster Agga sørgede for, at min mor lærte de ting, hun skulle. Min mor gik ud af skolen i 7.-8. klasse. Hun kom ikke i gymnasiet. Jeg

ved ikke hvorfor, men jeg synes, min bror sagde, at vores mor hun var ked af at gå i skole. Jeg ved ikke hvorfor, hun var ked af det – om hun er blevet mobbet dengang, jeg aner det ikke. Men så rejste Agga og min mor til Frankrig, til Tyskland og til England. Når de kom til landet, sørgede Agga for, at min mor fik en sproglærer i landets sprog. På den måde blev hun dygtig til sprog, så min mor kunne tale fransk, tysk og engelsk.

Da hun blev mere voksen, over teenagealderen, besluttede hun sig for, at hun ville være modist – sy hatte. Agga sørgede for, min mor fik en læreplads hos en kendt hattesyerske i København. Derefter kom hun til en modesalon i Paris. Da hun var i Paris, fik hun et brev fra hendes veninde Mildred, som skulle til Sydfrankrig sammen med to venner, som lige var blevet læger. Mildred var også læge. Hun spurgte, om min mor kunne vise dem Paris på få timer, hvilket min mor gjorde. Mildred spurgte derefter, om min mor kunne komme med ned til Sydfrankrig og være sammen med dem. Min mor fik det ordnet sådan, at hun kunne få fri fra sit arbejde. Hun spurgte selvfølgelig også sin far i København, om det var i orden, at hun tog dertil. Så kom hun derned, hvor en af lægerne blev min far.

HVOR GAMMEL HAR HUN VÆRET DER?

Min mor hun blev gift, hvor gammel har hun været? Jeg tror, hun var 26 år. Jeg blev født, da hun var 28, så det skal nok passe. Det er en helt historie for sig. Da bedstefar ikke havde en hustru, som han kunne invitere med til de forskellige arrangementer i søværnet ved flådebesøg med videre, så tog han min mor med i stedet for. Det fortæller hun om i sin efterladte stilebog.

Min mor var FANTASTISK til at sy, så hun syede selv meget af sit tøj. Hun skriver i den her bog, at da hun blev konfirmeret, da syede hun sin konfirmationskjole, det var en "hvid atlassæk" med et bånd omkring. Dagen efter sprættede hun kjolen op og syede den om, fordi hun skulle til et stort bal.

Det er ikke så forfærdeligt lang tid siden på Kvindemuseet, hvor jeg kommer en del, der havde Kirsten Thonsgaard, der står for "Fortællerscenen" spurgt, jeg tror, vi var fem, om vi ville fortælle et eller andet fra vores liv, som vi var blevet inspireret af på museet. Jeg vidste godt, hvad jeg ville fortælle om. I september var der en stor udstilling af syede kjoler, som en kvinde havde kopieret fra nogle fotos fra 10'erne, 20'erne, 30'erne og så videre. Dragter og kjoler var syet i hvidt

lagenlærred, som sad på en gine ved siden af foto fra den tid. Her tænkte jeg, "Det er jo min mor!", for hun var fabelagtig til at sy. Jeg besluttede, at min historie på Fortællerscenen skulle handle om min mor og hendes forhold til at sy. Det er ikke så forfærdelig lang tid siden; det var i januar her i år, at jeg fortalte om hendes "tre liv med syning". Det første liv var hendes syning af dukketøj og tøj til sig selv.

Da vi var i Randers, der syede hun alt vores tøj. Hun var kommet ind i en kreds med lægefruer som mødtes en gang om måneden til frokost. Det var lige efter krigen. Min mor arvede nogle af de her lægefruernes kjoler, som hun syede om til os. Når vi skulle til bal, så syede hun også vores kjoler, hun syede alle de ting, vi havde brug for. Det var hendes andet liv med syning. "Det tredje liv" var da hun blev mormor og farmor, og hendes børnebørn skulle have tøj. Her reparerede hun tøj, og syede bukser ind og ud, afhængig af moden.

'DET FØRSTE LIV', HVAD VAR DET SÅ?

Det var den opvækst hun havde med sin far og Agga. 'Det andet liv' var vores liv i Randers, da min far var død, og 'det tredje liv' var da hun var blevet mormor og farmor.

ARBEJDEDE HUN I RANDERS?

Overhovedet ikke. Hun fik en pension; det sørgede Amtmanden i Randers for. Min far nåede aldrig indvielsen af Tuberkulosestationen, men han var blevet udnævnt et eller halvandet år før, fordi den skulle bygges, så han har været med i alle planerne og opbygningen. Så de år de talte med, da hun skulle have pension efter min far. Ved hjælp af pensionen, lidt arv fra sin far og ved at leje værelser ud, havde vi råd til at blive boende i Randers. Hun havde det job, at hun skulle passe huset og de der værelser. Da jeg kom på gymnasiet, vi havde altid vores venner på besøg fordi dem, der boede uden for Randers, hvis de skulle til fest, så havde de ikke noget sted at overnatte, hvorfor de overnattede hos os. Da jeg gik i 3. g, var der en af vores gode kammerater fra min klasse, som tit var til te. Finn boede på et ungdomskollegium, hvor han siger til mig, "Ved du hvad, jeg kunne godt tænke mig at spørge din mor om noget!". Så siger jeg, "Finn det behøver du ikke spørge om, nu går jeg ud og spørger mor!". Det handlede om, han kunne bo hos os. Det var starten på, at min mor havde gymnasieelever boende. Hun havde først Finn boende, som var fra min klasse. I

klassen under gik min søster, hvor to fra hendes årgang bagefter boede der. To år efter igen, hvor min bror kom i gymnasiet, boede der tre-fire forskellige klassekammerater i vort hus. De lejede værelser med kost og logi, og min mor tjente noget den vej rundt. Det var hendes arbejde. Vi havde altid eftermiddagste, hvor min mor sad for enden af bordet. Vi diskuterede verdenssituationen og skolen, hvor dumme lærerne havde været, hvem der havde sagt hvad.

BRUGTE HUN SINE SPROGEVNER?

Ikke til andet end at læse bøger både på engelsk og på fransk. Det var tit på gymnasiet, at der kom nogle udlændinge, som skulle overnatte, så talte hun de sprog, der var brug for der.

HAVDE DIN MOR NOGLE DRØMME? HAR I SNAKKET OM DEM?

Nogle drømme om? Hvad tænker du på?

JA, SIT LIV?

Jeg spurgte engang min mor, "Mor du har aldrig giftet dig igen?", så sagde hun, "Nej, jeg kunne slet ikke finde en som din far. Og jeg kan godt sige dig, at der er meget mere i livet end det at være gift. Det er dejligt at have nogle venner; det er dejligt at have jer; det er dejligt at kunne sidde om tebordet og snakke!". Hendes liv var fyldt af så mange andre ting, som hun synes var interessante.

EGNE DRØMME – OG BØRN I AARHUS

DA DU VAR BARN, HVAD GIK DU OG DRØMTE OM? HVAD SKULLE DU VÆRE, NÅR DU BLEV STOR?

Da jeg var i gymnasiet, så tænkte jeg, at jeg selvfølgelig skulle være læge. Fordi min far var læge, min bedstefar var læge, og generationer tilbage var læger. Men da jeg i gymnasiet fandt ud af, at man skulle læse så mange år, så tænkte jeg, "Nej, det skal jeg alligevel ikke. Jeg orker ikke at skulle læse i seks år!". Så var det jeg fandt ud af, at jeg skulle være ergoterapeut i stedet for. Det kunne jeg så ikke blive, derfor begyndte jeg som sygeplejerelev, men startede efter et halvt år på ergoterapeutskolen. Jeg kan ikke huske, at jeg havde nogle specielle

drømme. Jeg havde kun den med, at jeg skulle være læge eller have noget med mennesker at gøre. Jeg var så optaget af alt, hvad der foregik omkring mig og de venner jeg havde; det vi foretog os; spejder; jeg gik til ballet; så var vi sammen med den ene og den anden, så var vi ude. Der skete så meget, at jeg egentlig blev fyldt af alle de ting, der foregik omkring mig, så der var ikke et rum for, at jeg synes, at jeg skulle drømme om et eller andet, for jeg havde det jo så godt, som jeg havde det.

MEN DU HAVDE JO SÅ EN RETNING?

Ja, men det er så mere, fordi min far var læge, og min bror blev det også, og min farfar. Min onkel og tante var også læger, så jeg er vokset op i sådan en 'lægeverden'. Derfor lå det meget naturligt, at det kunne jeg også blive. Men tanken om at skulle læse i seks år, det var helt vildt.

HVORDAN KOM DU TIL AARHUS?

Da jeg var ved at blive ergoterapeut, skulle man i praktik. Dengang skulle man i to gange tre måneders praktik, og der valgte jeg Aarhus. Der var jeg i tre måneders praktik på Ortopædisk Hospital, og tre måneders praktik på Risskov Psykiatrisk Hospital.

DET PSYKIATRISKE HOSPITAL?

Ja. Da jeg var blevet ergoterapeut, skulle jeg finde en stilling. Jeg tog til Aarhus igen og fik en stilling på Psykiatrisk Hospital i Risskov, hvor jeg jo også havde været i praktik. Jeg var der i cirka halvandet år, tror jeg. Der var en kollega, som nævnte Frankrig; hun kendte en fysioterapeut i Frankrig, i Nancy. "Nå, det var da interessant, det kunne da være, jeg skulle tage der ned og blive ergoterapeut i Nancy!". Jeg kontaktede dem og fik en stilling i et halvt år som vikar. Jeg havde jo været i huset i Frankrig efter gymnasiet, så jeg kunne noget fransk. Efter det halve år, tog jeg hjem, og fik jeg en stilling på Glostrups Psykiatriske hospital [I dag Psykiatrisk Center Glostrup] Nu boede jeg i København. Der var jeg i et par år. Dengang var Glostrup Psykiatriske hospital næsten helt nyt. Det havde kun været i gang i et halvt år, så jeg havde meget frie hænder.

HVORNÅR VAR DET SÅ?

Fra '60 til '62 har jeg været ergoterapeut på Glostrup Psykiatriske hospital. I december '62 flyttede jeg her til Aarhus.

HVORFOR GJORDE DU DET?

Fordi jeg havde mødt Søren, han boede her i Aarhus. Han var lærer på Lisbjerg Skolen. Vi giftede os, og jeg flyttede ind i den lærerbolig, han boede i. Her fik vi tre børn.

HVOR GAMLE ER DE NU?

Mette-Marie, min datter, hun bliver 54 år i dag.

TILLYKKE!

Tak skal du have. Så har jeg en søn, som er halvandet år yngre, han er 52, og så har jeg en søn til, som lige er blevet 50 år.

UNDERVISNING OG OPTRÆNING

FORTSATTE DU MED AT ARBEJDE?

Jeg flyttede til Aarhus, hvor jeg fik tre børn og var hjemmegående husmor. Så begyndte jeg, at ... jeg havde stadig kontakt med ergoterapeutkollegaer – så begyndte jeg at væve. Min mand havde været i Sverige og havde set nogle meget smukke vævede slips. Jeg tog min væv frem og begyndte at væve slips, som jeg solgte i nogle forretninger. Jeg vævede også hårbånd de første par år. [Interviewet bliver afbrudt, mens Jeanette Cold finder sit CV frem] ... Det sidste, jeg fortalte var, at jeg vævede.

JA.

En dag jeg står nede hos Emmery.

ER DET DEN GAMLE, LOKALE KONDITOR?

Emmery lå den gang nede ved broen i Aarhus, på hjørnet over for Magasin

ER DET IKKE DEN, DER LÅ NEDE I GULDSMEDGADE?

Nej, det var der ikke dengang. Hvis vi har Magasin på hjørnet, og på den anden side af åen lå der i gamle dage en bager [Konditori "Lilly & Petra"]. Der var jeg så inde og handle, og der møder jeg frøken Pählson, som var chefergoterapeut på Ortopædiske Hospital, hvor jeg tidligere var i praktik. Vi hilser på hinanden, og så siger jeg til hende, "Når jeg nu ser Dem, så får jeg da helt lyst til at komme i gang igen som ergoterapeut!". Der går ikke ret lang tid, så ringer hun til mig og spørger, om jeg ikke kunne tænke mig at begynde som timelærer, da de stod og manglede en timelærer til forskellige fag. Det første fag jeg skulle være timelærer i, det var vævning på små væve. Derefter var der et hold, der kom hjem fra praktik som skulle lære peddigrørsfletning. Frøken Pählson spurgte, om jeg kunne undervise i det. "Jo, det kan jeg godt!". Et stykke tid efter, spurgte hun "Nu er der kommet et nyt fag frem, der hedder 'tovværk', kunne du ikke også undervise i det?", "Jo, jeg skal bare lige lære, hvad det er for noget, så vil jeg godt undervise i det!". Så kom jeg også til at undervise i det.

HVAD SAGDE DU DET HED?

Tovværk – hvordan man kan lave måtter af tov på forskellige måder, knob og alt sådan noget. På den måde var jeg timelærer fra '66 til og med '72. Vi havde til huse nede i Vestergade 72, hvor vi havde lokaler på 3., 4. og 5. sal. På anden sal holdt skolen for beskæftigelsesvejledere til. Jeg kendte Aase Nygaard, som var leder af Beskæftigelsesvejlederskolen. Hun spurgte mig, om jeg ikke godt kunne blive timelærer nede hos dem, så blev jeg også timelærer der. Der var jeg i et år, hvor jeg skulle undervise i peddigrørsfletning og i tovværk. Så nu underviste jeg både i det ene og det andet på to uddannelser. Men min interesse for ergoterapi var primært psykiatri, så når jeg underviste dem i tovværk, vævning eller peddigrør, lagde jeg lidt teoriundervisning ind, hvordan man kan bruge det her i forhold til psykiatriske patienter. Vi fik nogle uformelle snakke om det, for der var ikke sat nogle timer af til det overhovedet. De studerende fik undervisning i somatisk ergoterapi, altså til fysisk syge. De havde ikke nogen timer i psykiatrisk ergoterapi – jo, der kom vist en ergoterapeut i nogle timer, måske fem timer. Jeg kan huske, at jeg gik ind til Frøken Pählson og sagde, at jeg synes, det var forkert, at man ikke havde et fag, der hed 'psykiatrisk ergoterapi', når man har noget der hedder 'somatisk ergoterapi', når nu der er mange stillinger indenfor det område. Det kunne hun godt se det rimelige i, så hun spurgte, "Hvor mange timer ville jeg starte med?". Jeg kan

ikke huske, hvor mange timer, jeg startede med, jeg tror måske, jeg sagde 20, og så blev det efterhånden mere og mere. Med årene blev det til, at det blev ligestillet, og vi fik lige mange timer indenfor hver kategori. Men faget eksisterede ikke, før jeg havde bedt om timer dertil.

HAVDE DU SELV FÅET NOGET UNDERVISNING I DET, BORTSET FRA DU HAVDE VÆRET PÅ PSYKIATRISKE HOSPITALER, BÅDE GLOSTRUP OG RISSKOV?

Jeg havde været på ufattelig mange kurser.

OGSÅ DENGANG SÅ DU KUNNE UNDERVISE I DET?

Ved du hvad, jeg tror ikke, jeg var begyndt på kurser på det her tidspunkt, hvor jeg underviste i tovværk og peddigrør. Det faldt mig fuldstændig naturligt at undervise i det.

MEN DET VAR PSYKIATRIEN, DER OPTOG DIG?

Det var det, der optog mig. Indimellem kunne jeg fortælle lidt om, hvorfor jeg fandt det interessant, give dem nogle små opgaver. Jeg kan huske, at folk jo syntes, at peddigrør det blev ikke regnet for noget. Ergoterapeuter blev dengang opfattet som nogle, der bare flettede peddigrør, og det var ikke til at holde ud! Da jeg var i Frankrig, var der et specielt værksted med kurvefletning. Der var ikke psykiatriske patienter, det var somatiske patienter. Det var en fantastisk god optræningsaktivitet, fordi det faktisk var ret hårdt. Man skulle vænne sig til at stå op og arbejde og bruge arme, hænder og fingre også ret hårdt. Man kunne bruge det til både siddende og stående arbejde. Så der var mange optræningsmuligheder i kurvefletning. Den erfaring jeg havde fra Frankrig, den kunne jeg så bruge her, når jeg underviste i det. Jeg lavede nogle opgaver til dem, jeg gav dem nogle fotografier af ting, der var flettet, hvor der ikke var nogen opskrift til. Så sagde jeg, "Nu skal i prøve at lave det her!". De fik til opgave, at de ud fra fotografiet selv skulle finde ud af, hvordan det skulle laves. Det var ikke bare fuldstændig hovedløs peddigrørsfletning, så det blev interessant – det synes jeg i hvert fald selv. Jeg havde ikke haft nogen pædagogiske kurser af nogen som helst art på det her tidspunkt.

MEN DU KUNNE SE NOGLE MULIGHEDER I DET?

Jeg kunne se nogle muligheder. I Nancy havde det været et slags kursus med fletning for mig. Det var simpelthen et værksted udelukkende med kurvefletning af alle mulige forskellige slags. Der har jeg jo lært noget, der lå ud over det, jeg havde lært på min egen uddannelse. Vævning, hvordan det kom ind i mit liv? Det gjorde det på Askov Højskole. Der var der nogle valgfrie fag, hvor jeg valgte vævning. Vi havde meget vævning i ergoterapeutuddannelsen, så det faldt mig meget let, og det kunne jeg godt lide at have med at gøre.

PÅ EN MÅDE SÅ HAR DU FÅET DET KREATIVE FRA DIN MOR?

Det kan du tro og fra Agga hendes faster, som opdrog min mor. Agga var Danmarks første kvindelige journalist. Hun blev ansat på Berlingske Tidende. Den dag hun gik ud af skolen – Agga gik på Den franske skole i København – dagen efter blev hun ansat som lærer på den skole, hun gik på. Nogle år efter tog hun til USA og udgav sig for at være fransk guvernante og fik stillinger rundt omkring i rige amerikanske familier, hvor hun skulle lære børnene fransk. Det var før hun flyttede ind og skulle passe på min mor. Du kan godt se, at hun også havde det der 'drive'. Det havde min mor også, det har jeg og min søster også.

SÅ HAR DU NOGET FRA DIN FAR, SOM KOMMER TIL AT UDSPILLE SIG INDEN FOR SYGEHUSVERDENEN?

Præcis! Den del var ikke min mors verden, Det var hele den der lægecirkel, jeg voksede op i, uden at jeg egentlig havde gjort mig tanker om, at det var noget specielt, det var da bare min onkel, tante, far og farfar der var læger. Sådan var det.

ERGOTERAPI OG PSYKIATRI

HVAD SÅ MED PSYKIATRIEN, HVOR KOMMER DET FRA?

Det kom jo af, at jeg var i praktik på psykiatrisk hospital under uddannelsen, og hvor jeg blev ansat efter min uddannelse sluttede. Det var et par år før jeg tog til Frankrig. Da jeg blev færdig med det, kom jeg på Nordvang psykiatriske hospital og var der i to år. Det var et forholdsvist nyt hospital. Der var en

overlæge Arentsen, som faktisk gav mig – som jeg husker det – gav mig lov til at sætte aktiviteter i gang, som jeg ville, bare jeg kunne forklare, hvorfor jeg gjorde det. Jeg startede det ene, det andet, det tredje og det fjerde. Det var vidunderligt at kunne gøre sådan nogle ting, man ikke skulle kæmpe for – det skulle man på Risskov, der skulle man kæmpe for alting, fordi det var så gammelt og ...

VAR DET NOGET MED SYNET PÅ ERGOTERAPEUTER?

Ja, der havde man fået nogle vaner og nogle rutiner igennem så mange år, hvor Nordvang var et nyt hospital, så der måtte være nye ting, der skulle ske. Det var lettere at samarbejde, men nu var Nordvang heller ikke så stor som Risskov Psykiatrisk hospital. Dengang var der en mands- og en kvindeside. Det var vanskeligere at lave samarbejde på kryds og tværs på Risskov i forhold til Nordvang. Der var det også kønsopdelt, da jeg kom der, men det blev så ændret. Jeg syntes, det var en spændende tid på Nordvang. Det var dejligt med den overlæge, som bakkede op om det man gjorde.

SÅ DU FIK FRIE HÆNDER?

Ja, jeg synes jeg fik meget frie hænder. Jeg skal dog sige, at på Risskov, var professor Erik Strömngren leder. Han var meget positiv over for ergoterapeuter, men det er jo ikke nok, at der er en professor, der er positiv over for vort arbejde, det er også et spørgsmål om at få det ud på afdelingerne, og få lov til at gøre de ting man gerne vil. Jeg kan tydeligt huske, da jeg var i praktik på Risskov, at en afdelingssygeplejerske sagde til mig, "Ja du må godt beskæftige patienterne med strikning, men du skal ikke snakke med dem!". Med "snakke med dem" mente hun, at jeg ikke skulle begynde at forhøre mig om, hvordan de havde det eller lignende.

DET VAR IKKE DIT OMRÅDE?

Nej, jeg kunne komme og give dem nogle strikkepinde og noget hækletøj – det var det! Det er mere for at sige, at dengang skulle man virkelig kæmpe for det. Jeg kan også huske senere hen, hvor vi gerne ville lave mad med patienterne, "Det kan man ikke! DET KAN MAN IKKE! Man får maden bragt fra hospitalets køkken!". Jeg tror ergoterapeuterne kæmpede med det i flere år, før de fik lov til

på en afdeling at få et lille beløb, så patienter, som i den grad havde brug for at lære noget om madlavning og indkøb, som de kunne bruge, når de kom hjem.

VAR DET NOGET MED FAGGRÆNSER DENGANG?

Da jeg kom på Risskov, var der plejere og sygeplejersker, og så kom vi. Vi er nok blevet betragtet som "en luksusgruppe", vi havde jo ikke vagter. Vi havde en fast arbejdstid, vi skulle ikke være der lørdag-søndag. Så det kunne godt virke, som om vi skummede fløden på en eller anden måde. Jeg kan huske, det var nu på Nordvang – det gør ikke noget, det er mere for at fortælle dig det. Jeg kan huske, jeg var på en afdeling for ... det har nok været geriatriske patienter, der var også nogle demenspatienter imellem. Vi havde et lille rum, det var ikke ret stort, der var et bord, som man kunne stille nogle stole omkring, og det var så der, jeg kunne være sammen med patienterne. Så her samlede jeg dem omkring bordet og kunne lave forskellige aktiviteter med dem eller synge med dem – you name it. Så kom en plejer en dag med en mand, som sad i en kørestol og spurgte, om han ikke også godt kunne være der? Jeg sagde selvfølgelig, "Han er da velkommen!". "Han kan ikke sige noget, og han laver ingenting!". Så skulle vi til at synge, de fik en sangbog, de vender den på hovedet, for det kan de ikke finde ud af – og det er sådan set også ligegyldigt, bare det er en sang, de kender. Jeg sagde, "Nu skal vi synge 'Dengang jeg drog afsted!'". Vi sang den, og manden i kørestolen han sang med for fulde drøn, Dengang jeg drog afsted. Jeg blev meget forundret og glad, nu kunne jeg pludselig snakke lidt med ham. Han havde været soldat, jeg ved ikke, om det var første verdenskrig, eller hvor han havde været soldat henne, men det kunne han så fortælle lidt om. Han kom troligt hver gang, og var med til at synge. Han kunne ikke så meget andet, men han var der og så, hvad vi lavede, og jeg kunne snakke lidt med ham.

En anden gang, det var også på Nordvang, det var den samme afdeling, hvor jeg havde fået den idé, at jeg gerne ville bage en kage med et par af patienterne, "Det kan ikke lade sig gøre!", men jeg fik alligevel lov til det, selvom de syntes, det var en skør idé. Vi bagte en kage, og den blev vellykket, det var en ølkage, og den har jeg altid senere hen kaldt sindssygekagen, fordi den var så sindssyg let at bage, man kan overhovedet ikke lave fejl, den lykkes altid! Så vi fik sindssygekage, og det var de godt nok forbløffet over, at de to patienter kunne bage den her kage. Men det er mere for at fortælle dig nogle små

historier, som viser, at man skulle kæmpe for at få nogle aktiviteter i gang og kæmpe for at blive godkendt, at det ikke var bare pjat, at vi var der. Sådan var min oplevelse af det.

SÅ ANERKENDELSE HAVDE I IKKE LIGE UMIDDELBART?

Ikke på sådan en afdeling hvor der var gamle og nogle demente patienter, På Nordvang der fik jeg også noget folkedans op og stå, og jeg fik noget maskinskrivning i gang og nogle andre aktiviteter som håndbold og en social gruppe for unge. Det var overlæge Arentsen meget tilfreds med. Der kan godt være nogen, der synes, det er godt, det man laver, men når man så kommer på afdelingen, der hvor det skal foregå, så skal man jo gerne have nogle samarbejdspartnere, som kan se, at det nytter noget. Det kan også godt være, at jeg ikke har forklaret dem godt nok, hvad det er, vi skal til at lave. At jeg har sagt, at jeg gerne vil bage en kage med, nu siger vi 'hr. Pedersen', fordi vi var kommet til at snakke om noget med kager, og så tænkte jeg, at den her opskrift, jeg har i mit hoved på ølkage, den kan aldrig gå galt. Nu prøver vi at lave den. Jeg kan ikke huske, hvad jeg selv har sagt dengang, Jeg kan selv have en andel i, at man så skævt til os, der er altid to parter i en sag. Ergoterapeuter i al almindelighed har været for pæne, vi har været for lidt aggressive dengang. Det har vi måttet indhente med årene.

I HAR SÅDAN SET SKULLE KÆMPE JER TIL EN PLADS I HIERARKIET!?

Ja. Ergoterapi, hvad er det for noget? 'Ergo' det betyder arbejde. Vi hed beskæftigelsesterapeuter, dengang jeg blev uddannet. I Danmark tog man navneforandring til det franske navn ergoterapi, der var et internationalt navn. Dengang kendte man ikke meget til ergoterapi. I dag kender man mere til ergoterapeuter på linje med fysioterapeuter. Og hvad er forskellen på ergoterapeuter og fysioterapeuter? Nogle gange laver de det samme. Det afhænger af hvilken afdeling eller virksomhed man er på. Et sted kan jeg godt lave bevægelse og lidt boldspil, hvor man sidder i en rundkreds, hvor man på den måde får kontakt med hinanden, samtidig med at man får trænet bevægelser i overekstremiteterne. Men det forhindrer ikke en fysioterapeut i at kunne gøre akkurat det samme. Vi har en meget stor overlappende flade. Hvis jeg skal være meget generel, så kan man sige, at når det handler om at træne gang, benene og ryg, så er det fysioterapeuter, der tager sig af det. Hvis det har

noget med træning af armene, hænderne og skuldrene, er det ofte ergoterapeuterne, der er på banen. Vi laver ikke samme øvelser, som fysioterapeuter gør. Vi tænker på, hvad har vedkommende af interesser, og hvordan kan man så finde en aktivitet, som for eksempel er en god øvelse for hænderne. Personen behøver ikke at tænke på, om det er en øvelse, men at man får noget produktivt eller kreativt ud af det. Det er det, der er vores kendetegn; at vi skal tage udgangspunkt i hverdags-aktiviteter. Hvad er det for nogle aktiviteter, som vi kan bruge til den pågældende patient, som vedkommende er interesseret i eller kunne blive interesseret i? Øvelserne skal være en leg eller morsomt for vedkommende, så man glemmer, at det er optræning, man foretager sig.

EFTER AT HAVE UNDERVIST, ER DU SÅ VENDT TILBAGE OG HAR VÆRET ANSAT UDE PÅ PSYKIATRISK HOSPITAL ELLER?

Jeg mødte Frøken Pählson og blev timelærer. Da jeg havde været timelærer i nogle år, blev jeg det, man kaldte undervisningsassistent, det blev jeg så i 1972. Det vil sige, at jeg stadig havde nogle aktivitetsfag, samtidig med at jeg nu underviste i teorifaget psykiatrisk ergoterapi. Derefter kom jeg til at undervise i keramik, og senere også i det vi kaldte 'bevægeterapi'. Jeg var undervisningsassistent fra '72 til '75. I '75-'76, fik vor leder Agnete Kjær orlov fra skolen, fordi hun skulle til USA, hvor jeg så blev konstitueret skoleleder.

OG HVOR LÅ DEN DENGANG?

Da var vi flyttet fra Vestergade til Skejbyvej. Ergo- og fysioterapeut skolen en stor gul bygning ved siden af Rudolf Steiner Skolen. Senere flyttede ergo- og fysioterapeutskolen op på VIA University, men det var efter jeg var blevet pensioneret.

Agnete Kjær kom tilbage et år før det var planlagt, så jeg var kun konstitueret leder i et år, hvorefter jeg igen blev undervisningsassistent. Derefter var jeg på en videreuddannelse for ergoterapeuter, og fortsatte derefter igen som undervisningsassistent, hvilket blev til rigtig mange år.

Hvis nogen havde sagt til mig, "Du bliver ved med at være underviser i så mange år", så ville jeg have sagt "Det er løgn! Så mange år kan man ikke være underviser!". Men det kunne jeg, fordi jeg gik ind i Galebevægelsen.

Jeg gik ind i Galebevægelsen, fordi mine studerende en dag sagde til mig:

"Noget af det du underviser os i, det kan vi ikke bruge, fordi når vi sidder til møder på afdelinger med læger og sygeplejersker, så snakker de kun om medicin og overhovedet ikke om andre ting!". Så det med at bruge aktiviteter i behandlingen, det var der langt til. Vi råbte ikke nok op, eller jeg ved ikke hvad. Så kom Galebevægelsen til Danmark, den startede i København i '79. I 1978 afholdt Demos, et stort forlag, en høring i forbindelse med distriktspsykiatri. Nu skulle psykiatrien gå fra at have været koncentreret på hospitalerne ud i distrikterne. Det blev sådan et 'mantra-distriktspsykiatri', og der blev skrevet bøger og artikler om distriktspsykiatrien. På den høring var der en lang række mennesker, som var kritiske over for psykiatrien. Det kunne være brugere, det kunne være ansatte, det kunne være borgere i al almindelighed. Nogle af de borgere fra det her møde, de arbejdede så på, at de skulle lave noget, de kunne give videre. Det var altså kritiske behandlere, borgere, studerende, som gik ind i Galebevægelsen. Det skulle handle om aftabuering, forebyggelse og afprivatisering. Året efter i '79 i efteråret, på Psykologisk Institut, det findes ikke mere, det er nedlagt, der var der et møde i Galebevægelsen i Risskov, og der tænkte jeg, "Det går jeg ind i!" For jeg kan så være med til at nedbryde nogle mure udefra, når jeg ikke er inde i det.

Det vil sige, jeg fik mange gode venner, altså patienter og andre kollegaer, som var vrede over de forhold, de havde. Der havde jeg den fordel, at jeg var ansat som ergoterapeutlærer. Mange af mine kollegaer, som var meget aktive inden for Galebevægelsen, de var med i en række år, men holdt op fordi det var for anstrengende, at de i dagtimerne skulle være behandlere og så i fritiden være sammen med måske de samme patienter, men hvor man her var ligeværdige og fik kritik for det hospitalet lavede. Det er svært at være et sted og hele tiden få kritik, måske ikke af det man selv laver, men at der hele tiden er så meget kritik af det psykiatriske område, som man selv er en del af det. Så de gik efterhånden ud, men det gjorde jeg ikke, for jeg havde jo ikke noget i klemme, det var min fordel. Det gjorde, at jeg efterhånden fik nogle rigtige gode venner. Vi startede en distriktspsykiatrigruppe med nogle psykologer, ergoterapeuter og nogle patienter, og arbejdede igennem mange år sammen og lavede en bog, som hed 'Distriktspsykiatri – den rigtige vej?'. Den har jeg stående heroppe. Vi skrev også artikler, paneldiskussioner og mange andre forskellige ting.

SYNES DU, DET VAR EN GOD IDÉ MED DISTRIKTSPSYKIATRIEN?

Ja, på det tidspunkt var det en god idé, det var virkelig godt, at psykiatrien skulle ud. Den kunne ikke blive ved med at være indelukket. Så på den måde synes jeg, det var det helt rigtige. Jeg fik nogle af patienterne til at komme ind og undervise på skolen i nogle af mine timer. For eksempel en jeg kendte, som var skizofren, han kom ind og fortalte om sig selv og sin skizofreni. En anden, som havde depressioner, kom ind og fortalte om det.

Det at være underviser hele tiden, det var nok det, jeg fik løn for, men hele mit frivillige arbejde, jeg var 12 ½ år i Galebevægelsen, det blev til en vekselvirkning, at jeg lærte meget af at være i Galebevægelsen, og de kunne bruge mig, fordi jeg var vant til at strukturere. Jeg skrev altid referat, så jeg har alle mulige referater fra Galebevægelsen, som Statsbiblioteket nu har fået. Hvad der skete, hvilke høringer vi lavede. De kunne bruge mig til at strukturere og organisere, og jeg kunne bruge dem til, at jeg hele tiden var nede på gulvet og ikke bare var en teoretisk underviser.

MEN GALEBEVÆGELSEN, HVOR ER DEN HENNE NU?

Galebevægelsen eksisterer stort set ikke. De laver stadig et blad Amalie, som jeg får – det har jeg nu ikke fået i lang tid, så det kan være, det ikke laves mere. Det vi stod for på det tidspunkt, fik vi meget kritik for af både Hospitalet og SIND, Landsforeningen SIND, det hed den ikke, den hed SIND dengang. Men efterhånden overtog SIND mange af de ting, vi hele tiden arbejdede for, så man kan sige, i dag er der ikke brug for Galebevægelsen i den forstand. Nu er der kommet noget helt andet, der er brug for.

STØTTE OG LIGEVÆRDIGHED

HVAD ER DER BRUG FOR?

Hvad der er brug for? Det er, hvis du for eksempel tager sådan noget som den forening, som hedder En af os, det er en forening også af frivillige, det er tidligere psykisk syge, som står for den her forening. De laver nogle arrangementer, hvor folk kan komme og snakke med dem. Så er der det, der hedder Peer-projektet, som er et støtte- og ligeværdighedsprojekt. I Peer-undervisning går man på et kursus og får undervisning i at kommunikere og

samarbejde. Deres ønske er – det er alle sammen personer, der har været psykisk syge – at de med tiden kan få en stilling i et antal timer på de psykiatriske afdelinger. Når en psykisk syg bliver indlagt, er der selvfølgelig alt personalet, men sommetider har patienterne allermest brug for en anden, som kender sygdommen indefra. Det kan jeg huske fra Galebevægelsens tid, hvor vi arbejdede på, om vi ikke kunne få lov til at sidde nede i deres venteværelse på deres distriktskontor i midtbyen nogle timer et par gange om ugen, så de der sad og ventede på at få en samtale de kunne få en at snakke med, som selv var eller havde været psykisk syg. Du kan tro, det kunne vi ikke! Hvad skulle vi det for, vi kendte jo ikke noget til noget, vi ville bare gøre noget galt. Vi var selv psykisk syge!

Jeg var til psykiatri-topmøde den 1. oktober i 2016. Den 10. oktober er det Psykiatriens dag i Danmark. Psykiatri-topmøderne startede i 2009. Mødet i 2016 handlede om Peer netværk, der betyder ligeværdig støtte, at personer med brugererfaringer støtter andre psykisk syge.

ER 'PEER' EN FORKORTEELSE ELLER ...?

P-E-E-R. Det er godt du spørger om det. Ja, hvad står det for. Der kan du se, så hurtigt bliver et ord et slagord.

ER DET ET DANSK ORD, ELLER ER DET UDENLANDSK?

Jo, det er udenlandsk, det kommer fra England. Men altså, der er 'Peer Netværket' og foreningen 'En af os', der selv er brugere. Det kan godt være nogle af de samme, der er i begge foreninger. Deres formål er at afstigmatisere psykiske sygdomme i Danmark. Så er der det, som kom til Danmark fra Australien for nogle år siden, som hedder 'Headspace'. Det er en hjælp til børn og unge mellem 12 og 25 år, som i dag findes i 16 byer i Danmark, hvor de kan komme ind fra gaden, hvis de har et problem. Man snakker med dem, man skriver ikke journal, man finder ud af, hvad de har brug for, og så iværksætter man en handlingsplan for dem, og giver dem videre til dem, som skal føre det ud i livet. Det er det, der hedder Headspace. Head, det betyder hoved og space, det betyder rum, altså hoved rum, jeg ved ikke, hvordan man skal oversætte det til dansk. Vi bruger bare det australske udtryk. Men det er så nogle af de ting eller tilbud, der skal udvikles.

Så findes der jo Landsforeningen SIND og flere psykiatriske patientforeninger. I

dag findes der Skizofreniforeningen, Angstforeningen, Depressionsforeningen, Borderlineforeningen med flere. Der findes efterhånden foreninger indenfor næsten alle psykiske diagnoser. I de foreninger kan der både være brugere og pårørende. Jeg var med til at starte SIND Pårørenderådgivning for 26 år siden, og den eksisterer stadig i bedste velgående. Den er den største i Danmark, fordi vi har haft den i så mange år. I nogle af de andre foreninger er der også pårørenderarbejde. Så startede den forening, der hed, 'Bedre psykiatri'. Der skulle være en bedre psykiatri. Der var ligesom en kamp imellem de her to foreninger i starten, men nu er der et samarbejde imellem dem. Der er jo et hav af muligheder rundt omkring i dag, som ikke fandtes dengang, men der er så mange huller stadigvæk.

HVORDAN HULLER?

Huller det er, at der er for mange, der bliver tabt på gulvet eksempelvis børn og unge. Det er meget svært for en patient at blive indskrevet på et hospital, medmindre de er meget syge. Da der er så få pladser, må man ofte udskrive patienter før de egentlig er færdigbehandlet. Så er de overladt til sig selv, hvor det er kommunen, der skal overtage dem. Men kommunen er ikke altid parat til at overtage dem, så ganske kort tid efter får man dem indlagt igen, så det bliver en rotation.

Når der er nogle huller, så opstår der nogle hjælpeorganisationer eller en forening, som gerne vil tage sig af det. I Landsforeningen SIND er Skizofreniforeningen og foreningen for børn med angst gået ind i, men de har stadig deres egen bestyrelse og vedtægter med videre. Knud Kristensen, der er formand for landsforeningen SIND, var før det i bestyrelsen for SIND Pårørenderådgivning. Hans drøm det er, at vi skal blive lige så stærke som Kræftens bekæmpelse. Altså alle de foreninger, der handler om psykisk syge og pårørende, de skal være i én forening, så vi bliver stærke. Det tager mange, mange år at få det gjort, men nu er altså Skizofreni- og foreningen for børn med angst gået ind i SIND ...

SIND OG DE NI

MEN ER ALLE DE DIAGNOSER IKKE EN DEL AF SIND, SOM DET ER I DAG?

Nej. Så har du videre ADHD-foreningen, Autismeforeningen, og Landsforeningen mod spiseforstyrrelse. I 2004 opsnappede en pårørende, Bente Carstens, som havde sin egen lille forening i Hadsten, at det var 'Frivillighedsår', og hun henvendte sig til mig, fordi jeg sad i SIND Pårørenderådgivning, og til Bibbi Kastrup, som var formand for Beder psykiatri i Aarhus, om vi ikke skulle tage et møde med Niels Aalund, som var direktør på Amtsgården. Vi kom derind og spurgte til det her 'Frivillighedsår', at vi gerne ville søge om nogle midler og lave en høring om pårørende til sindslidende. Det var han meget opsat på, så vi fik nogle penge til det. Nu skulle vi til at planlægge, hvordan det skulle være. På det tidspunkt holdt SIND Pårørenderådgivning til i kælderen på Windsor, du ved nede på Skolebakken. SIND havde et lokale, og vi havde et par lokaler dernede. Vi mødtes dernede for at planlægge, hvad vi skulle gøre. Jeg sagde til de andre to, "Jeg synes, hvis vi skal lave noget, så skal det ikke kun være os tre, vi skal have de andre foreninger med, vi skal have Autismeforeningen og ADHD-foreningen med, vi skal have Landsforeningen mod Spiseforstyrrelser med og så videre!". Jeg fandt ud af, hvor mange foreninger, vi var. På det tidspunkt var vi ni forskellige foreninger. Dem kontaktede jeg, og så havde vi nogle møder med dem, hvor vi fik lavet en fantastisk høring; "Portræt af en pårørende" ude på Skejby Sygehus. Der kaldte vi os 'De ni'. Efter høringen ville vi fortsætte med at samarbejde og hedde 'De ni'. Når der var en høring eller et møde ved Amtsgården, hvilken forening skulle de invitere? Nu kunne de sende ét brev til 'De ni', og vi kunne indbyrdes finde ud af, hvem der havde mest viden om det pågældende emne. Hvem har tid og lyst til at tage til det møde? Det var virkelig effektivt.

På et tidspunkt, der var vist gået et år eller halvandet år, hvor vi havde haft de her møder, besluttede vi, at vi skulle lave nogle vedtægter. Jeg begyndte at lave nogle vedtægter og principper, og havde også fundet frem til Jørgen Jepsen, som var advokat, som havde hjulpet os før. På det tidspunkt, var der en kvinde, Anne Margrethe Gad Jørgensen, som var i en virksomhedspraktik hos os. Hun boede i Egå, og en dag var hun ude og lufte sin hund, mødte en anden, der også havde en hund, og det var Knud Kristensen, som også boede derude. De var kommet til at snakke, og han spørger så Anne Margrethe hvad hun laver?

"Jamen hun har det her job i øjeblikket i SIND Pårørenderådgivning!", "Nå, hvad er det for noget?". Så hørte han om det. "Hvad laver du så, Knud?" Han er cand.scient.pol. og han havde to sønner, som er psykisk syge. På den måde kommer han ind i 'De ni'. Han var jo vant til at lave alt det juridiske med vedtægter med videre. Hans kone er professor i jura, Ellen Margrethe Basse, så de er jo vant til at lave alt det formelle som vedtægter med videre.

MEN HVAD ER KNUD KRISTENSEN?

Han var formand for 'De ni' i en række år, og så bliver han valgt til Landsformand for SIND og har været det i en række år. Han er meget citeret i aviser og på tv, når der er noget i psykiatrien eller der skal tages stilling til noget med tvang eller nye vedtægter, så er han altid på banen. Han er meget dygtig, og det er hans kone også.

DER ER INGEN TVIVL OM, AT DER SKET EN STOR UDVIKLING INDEN FOR DET PSYKIATRISKE OMRÅDE OVER TID, MEN OGSÅ I DEN TID DU HAR BESKÆFTIGET DIG MED DET. MEN DU HAR JO SÅ VÆRET MED TIL AT ETABLERE ET TILBUD FOR PÅRØRENDE FOR 26 ÅR SIDEN?

Og det skete ved, at i den distriktspsykiatrigruppe vi havde i Galebevægelsen, der mødte jeg indimellem pårørende og i landsforeningen SIND Aarhuskreds var der også nogle pårørende, som jeg kendte. Men de synes, jo at vi var gale, så der var ikke noget samarbejde mellem SIND dengang for 25-26 år siden og Galebevægelsen overhovedet. Vi var ... jeg ved ikke hvad.

Det er så også en historie i sig selv. Vi lavede den Distriktspsykiatrigruppe, det var det, jeg fortalte om. Så skulle Aarhus Amt indføre distriktspsykiatri, hvor psykolog Knud Ramian blev tovholder for det i Aarhus Amt. Der var en lang række møder, og man skulle finde ud af det ene og det andet. Vi skrev, jeg tror, det var til Aarhus Stiftstidende, at vi vidste, hvor skoen trykker og at det var på sin plads, at der var nogle brugere, der skulle være med til at forklare, hvad det er, man har brug for.

Distriktspsykiatrigruppen i Galebevægelsen ansøgte om vi havde mulighed for at komme med i den arbejdsgruppe, der var blevet nedsat, men det kunne vi altså ikke. Til slut fik vi lov til at få én plads, vi havde søgt om to pladser. Vi ville ikke komme kun én, for vi vidste, at hvis der kom en, så ville vedkommende let blive taget som gidsel. Der skulle være mindst to.

Vi havde været til et orienteringsmøde på Amtsgården, og her var Ellen Bech med fra SIND Aarhus. Hun er selv pårørende. Hende havde jeg mødt adskillige gange, og jeg kom altså fra Distriktpsychiatrigruppen i Galebevægelsen. Så står vi efter mødet i Amtsgårdens foyer Knud, Ellen og jeg, hvor jeg siger til Knud, "Ved du hvad, jeg er så træt af de her møder! Nu har vi skrevet flere sider op og ned om, hvad vi gerne vil have, og jeg har på fornemmelsen at det bliver arkiveret lodret!", "Arh! Det skulle jeg nu ikke være helt sikker på!", "Jamen Knud, ved du hvad, SÅDAN er det! Der sker ikke rigtig nogen ting overhovedet!". Så siger Knud, "Jamen du kan da søge nogle midler til en pårønderådgivning. Hvis jeg gør det, så skulle Ellen og jeg søge sammen, "Vil du så være rådgiver og læse det igennem?". Det ville han godt. Så gik jeg i gang med at lave nogle møder med de pårørende fra SIND, der var en tre – fire stykker, og nogle fra Galebevægelsen. De havde jo aldrig været sammen, pårørende og brugere fra de to forskellige foreninger. Men vi havde nogle fantastiske møder, hvor de, der var psykisk syge, de mødte nogle andre pårørende end deres egne pårørende og omvendt. Så der kom noget meget konstruktivt ud af de her møder. Vi fik lavet den her ansøgning, som skulle være en rådgivning, der både skulle være for pårørende og brugere. Da jeg havde lavet den, nu kom jeg til at sige "jeg", men det er fordi, det var mig, der sad med det og skrev det, så sagde Knud, "Ved du hvad, det er for stor en mundfuld at lave både en rådgivning for brugere og pårørende, jeg synes, I skal nøjes med at søge en til de pårørende, for det er der ikke nogen, der har gjort før. Så har I måske chancen for at få nogle midler!". Så gjorde vi det. Jeg lavede ansøgningen om. Vi søgte Helsefonden, jeg tror 240.000 kroner, men vi fik nej! Jeg havde jo aldrig prøvet det her før. Jeg ringede til Helsefonden og spurgte, "Må man have lov til at ansøge en gang til?". Det synes jeg er så morsomt i dag, jeg vidste ikke bedre! Det måtte jeg godt, og så fik vi pengene.

HVAD LAVEDE DU OM?

Jeg tror ikke jeg lavede noget særligt om, det tror jeg altså ikke. Jeg tror, jeg stort set har sendt den samme ansøgning en gang til.

MEN VAR DER SKET EN UDVIKLING ELLER?

Jamen der er måske nogle andre, der har læst den. Jeg tror, at jeg gjorde mere ud af at forklare, hvem Ellen og jeg var. Det tror jeg nok, det var det jeg gjorde,

altså hvad vores kompetencer var i den her sammenhæng.

Vores første lokale var på Ortopædisk Hospital. Der var der en sygeplejerske i Rønde, som havde søgt nogle midler til en kriserådgivning, og det havde hun fået. De havde lånt nogle lokaler på Ortopædisk Hospital, fordi det var blevet nedlagt, og der måtte vi godt låne et lokale hos dem. Der var vi i begyndelsen, Ellen og jeg. Ellen og jeg måtte nu finde ud af, hvordan vi overhovedet skulle takle alt det her. Vi var fuldstændig klar over, at det vigtigste var at få lavet en bestyrelse. Der skulle være nogen fra Kommunen, Amtet, nogle pårørende og nogle brugere i bestyrelsen, den skulle være bredt repræsenteret. Vi fik ja fra dem alle sammen, og fik skrevet et stykke papir med adresser og det hele. Vi var derefter til et møde i SIND, for nu havde vi fået de her penge, og de ville gerne høre, hvad vi havde tænkt os. Jeg ved, at de havde tænkt sig, at vi skulle være en underafdeling af dem. Ellen og jeg var fuldstændig overbeviste om, at det skulle vi IKKE være! Vi skulle være os selv! Vi ville gerne samarbejde, og ville gerne hedde SIND Pårørenderådgivning, vi ville gerne gøre mange ting, men vi skulle være os selv; vi skulle have vores egen bestyrelse; vi skulle have vores egen økonomi, og vi skulle ikke spørge NOGEN om NOGET, andet end vores egen bestyrelse. Jeg kan godt se i dag, at hvis vi ikke havde gjort det, så havde vi aldrig, aldrig nået så langt, som vi gjorde.

HVOR HAVDE I SÅ VÆRET?

Så var vi blevet en underafdeling af SIND ... De blev noget overraskede, da vi fortalte, at sådan havde vi planlagt det og at vi havde fået en bestyrelse, det måtte de så godtage!

OG DET BLEV DEN SÅ?

Ja.

PÅRØRENDE, FOREBYGGELSE OG AFTABUISERING

ER DU SELV PÅRØRENDE?

'Pårørende', det kan man være, fordi det er ens datter, søn, mand eller kone – altså meget tæt familiepårørende, der er syg. Men man kan også være pårørende til ens ven, som er psykisk syg, eller nogen man er mentor for. Jeg

har en i min familie, en der er psykisk syg, men det var slet ikke vedkommende, jeg tænkte på dengang. Jeg var pårørende til dem, der var mine nære venner i Galebevægelsen dengang, dem var jeg pårørende til. Det var der, hvor jeg så, at de pårørende var en glemt og gemt gruppe. Jeg kan huske en af de pårørende, en af de første jeg snakkede med, der kom til en samtale engang, hun sagde, "Da jeg ringede på for at besøge min søn på afdelingen, så spurgte de, "Hvad vil du?", "Ja, jeg vil gerne besøge min søn!", "Det kan du ikke!". Så måtte hun gå igen. Det viser, hvor lidt afdelinger den gang var indstillet på, at pårørende skulle ind. Dengang var der jo også de her antipsykiatriske toner: Når man var psykisk syg, så var det moderens skyld. Pårørende blev ikke set på, de var glemt og gemt! – sådan plejer jeg at sige det.

DU MENER, DE BLEV ANSET SOM SKYLDNERNE TIL DET HELE?

Ja, det var der nogen, der syntes. Man havde slet ikke den tanke, at pårørende skulle med ind. Det eneste sted der havde været pårørende inde i psykiatrien, det var i børnepsykiatrien, der er man nødt til det, det kan alle forstå. "Men når man er voksen, så skal man da ikke have sine pårørende med!"

OG VOKSEN ER 18 ÅR?

Ja

HVOR MANGE AF OS ER PÅRØRENDE I DANMARK, TROR DU?

Du kan regne ud, at man siger, at hver fjerde dansker i sit liv vil komme ud for noget psykisk ubalance af en eller anden grund. Det kan være nogle af de alvorlige psykiske sygdomme, men det kan også godt være af lettere grad – stress, depression. Ikke fordi depression ikke er alvorligt. Når du ved det, så har hver enkelt jo en eller to pårørende, så du kan godt se, at det er ret mange. Det vil sige i en ganske almindelig folkeskoleklasse, der kan der altså sidde børn, hvor forældrene er syge, og det er der ikke nogen i klassen der ved.

DER ER TABUER OMKRING?

Ja, præcis! Når du nævner sådan noget som "En af os" og Peer projektet, så handler det om aftabuering. Det var det, som var et af de første ord, som var vigtigt, da Galebevægelsen startede i '79. Det var 'forebyggelse' og 'aftabuering'.

Man er kommet et stykke vej, men ikke nok. Hvis du ser på sådan noget som En af os, så er der aftabuisering om noget, for der fortæller folk om sin egen psykiske sygdom. Der udkommer jo også bøger, hvor folk skriver om deres psykiske sygdom, men også af kendte forfattere, som selv har haft en psykisk sygdom. I SIND Pårørenderådgivning udgav vi en bog som hedder, Skøre sjæle – De pårørende fortæller i 2003. Det var os, der lavede den og søgte penge til at kunne udgive den. Vi var nok nogle af de første, der lavede noget af den slags, men der er nu udkommet flere af den type bøger, hvor folk fortæller om det deres sygdom. I øjeblikket har SIND Pårørende et projekt kørende, hvor de er ude i folkeskolerne, og fortælle om psykisk sygdom, aftabuisering og sådan nogle ting, "Når cykelhjelmene ikke er nok". De har nogle evalueringer på det, hvor de kan se, at det virker på den måde børnene opfatter tilværelsen på. Jeg kan ikke fortælle dig noget helt klart om det, men det her 'folkeskole projekt', som de har nu, der startede vi for mange, mange år siden i 2001 et lille pilotprojekt. Der fik vi nogle penge til det, men da der ikke var flere midler, måtte vi holde op. Nu er det kommet i en anden form inden for de sidste par år, hvor det er mere struktureret og der er mere evaluering på. Vi bliver hele tiden dygtigere til det.

En af de ting, som har været meget væsentligt for mig, da jeg startede i SIND Pårørenderådgivning for 26 år siden, det var, at der hele tiden skulle være dokumentation, dokumentation og dokumentation. Du drømmer ikke om, hvor mange referater jeg har skrevet i mit liv, fordi ligegyldigt hvad der var af møder, så skrev jeg altid udførlige referater. For eksempel i Galebevægelsen, hvis der var nogen, der ikke kunne komme til et møde, og først kom til det næste, så var det så udførligt, at de næsten kunne se alt, hvad der var sket. Man kan godt lave sådan nogle beslutningsreferater, men de siger ingenting om forløbet af mødet. Men det skulle være sådan, at havde man været fraværende en eller to eller seks gange, så kunne man få referatet og alligevel følge med og er ikke helt uden for. Den dokumentation har gjort, at vi har haft noget, man kunne søge midler i forhold til. Det har vi gjort hele tiden, søgt midler, søgt midler, søgt midler og forsøgt at lave evalueringer. Den første rapport vi lavede, da vi var startet halvandet år efter, hed "De pårørende har ordet". Det var Center for kvalitetsudvikling i Aarhus Amt, hvor Knud Ramian var ansat på det tidspunkt, der lavede rapporten. Vi søgte penge, og så lavede de evalueringen, fordi vi kan

ikke selv lave evalueringer, når vi selv er med i det. Det er sådan det skal være efter min mening. Det har vi gjort hele tiden, og hvis vi ikke har fået penge til det, så har vi alligevel forsøgt at lave noget selv. Så der er kommet nogle mange rapporter ud af de ting vi har lavet.

REGIONALE FORSKELLE OG EUROPA

ER DER STORE FORSKELLE I LANDET?

Forskellen ligger i, at vi har været der i så mange år, og har så meget dokumentation på det, og har haft så mange projekter i gang. Der har været rigtig fine rådgivninger forskellige steder i Danmark. Især på grund af enkeltpersoner, der har gjort det, de kunne, og fået de aktiviteter op de kunne. Men fordi der ikke har været nok folk eller har været nok penge til det, så har det været op og ned. Men i dag er det jo sådan at SIND Pårørenderådgivning Aarhus ligger i Region Midt, så vi har satellitter i Silkeborg, Viborg og Randers og samarbejde med flere andre kommuner eksempelvis Odder og Favrskov. Jeg er ikke i tvivl om, der foregår noget i de andre regioner også, og dem vil vi også gerne mødes med. Der var engang vi havde tid til at mødes med dem til landsmøder for pårørende. Men det er igen, der skal være nogle personer, som brænder for det, og som søger midler til at få det op og stå.

Vi har den fordel, at vi har været her i så lang tid, og at vi har søgt igennem så mange år, og har været toneangivende for nogle ting, synes jeg. Men der sidder mange dygtige folk andre steder i Danmark. Det er jo svært at hamle op med os, jeg ved ikke hvor mange frivillige og ansatte der er, det er omkring 40 frivillige i Aarhus, der er ikke ret mange ansatte. Vi får nogle midler fra Aarhus Kommune, som går til løn til lederen, Niels Anders Poulsen. De andre, der er ansatte, de er kun ansatte gennem de projekter, vi får penge til. Så vi skal søge og søge og søge og søge! Det har vi gjort igennem alle årene. Nu har jeg ikke søgt de sidste ti år, men altså de første 15 år søgte jeg, indtil jeg var fuldstændig blå i hovedet. Det er den vej, vi bliver nødt til at gå. Der er nogen, der skal have løn for det, ellers falder det sammen. Vi har en sekretær, som har en halvdagsstilling, og en der har med hele budgettet at gøre, jeg ved ikke, om det også er en halvdagsstilling hun har. Pengene bliver så taget fra de projekter vi har kørende, så det kan løbe rundt.

HVAD MED UDLANDET, VI ER JO EN DEL AF EUROPA?

Så skal vi tilbage til det, der hedder Psykiatritopmøderne, der har man haft folk fra England eller Norge, som er kommet gennem årene, de er kommet med nogle indlæg ud fra noget af det nyeste, som vi andre kan lære noget af. Selve Landsforeningen SIND har noget med udlandet at gøre, og har haft nogle projekter med nogle steder. Jeg kan ikke huske, hvilke lande de har haft med at gøre. Men SIND Pårørenderådgivning som sådan har rigeligt i at få det hele til at løbe rundt, med de opgaver og de ting vi har i gang. Vi har fx også en telefonrådgivning, den har vi sammen med København, Hillerød og Odense. SIND giver nogle penge, så telefonrådgivningen er dækket på landsplan. At få telefonrådgivningen dækket ind, og få de projekter vi har til at køre, så er der ikke rigtig plads til at skulle boltre sig i udlandet endnu.

HVORDAN SÆTTER INDVANDRING SINE SPOR?

Der er jeg dig svar skyldig. Der skal man først og fremmest tale med dem, der har telefonrådgivningen og høre, om de har haft kontakt med nogle, for så kommer vi til sproget. Jeg ved, at de fra tid til anden har haft folk med anden etnisk baggrund i rådgivningen. Det er ikke dem der fylder mest. Rådgivningen vil gerne have med dem at gøre, men de skal jo henvende sig. Så vidt jeg ved, har vi aldrig haft et projekt, som specifikt henvendte sig til pårørende fra andre etniske grupper. Der har været andre ting, som har været endnu vigtigere for eksempel de tilbud vi har til børn som pårørende, det har haft stor betydning. Vi har haft mange børneprojekter. Mange kurser til pårørende, dels pårørende, som har psykisk syge børn, og til voksne børn, som har psykisk syge forældre. De to slags kurser har vi haft mange af. Så har vi haft nogle kurser for det vi kalder reservebedstemødre, hvor vi har prøvet at matche børn og reservebedsteforældre, hvor barnets mor eller far er psykisk syg, sådan at de får en bedsteforælder. Jeg har også lavet en udsendelse om alt det. "Bedste til et udsat barn."

TV OG FREMTIDSVISIONER

FOR DU LAVER JO OGSÅ TV VED SIDEN AF?

Ja, Senior Tv. Mange af de udsendelser, jeg har lavet, er inden for sundhed, omsorg og psykiatri.

ER VI PÅ VEJ HEN MOD NOGET, DER ER BEDRE?

Vi er hele tiden på vej, men når jeg ser tilbage på de 26 år, så synes jeg godt nok, noget af det går langsomt. Al den diskussion der har været med nedskæringer af personale og sengepladser, duer ikke. Patienterne kommer for hurtigt ud og kommer tilbage igen, der er ikke godt nok, der hvor Kommunen tager over. Alt det der har været med bofællesskaber, og psykisk syge, som har dræbt nogle ansatte, det er voldsomt. Jeg tror, der var en opgørelse i et af de sidste SIND blade, at inden for en række år var det seks personer, der havde mistet livet på grund af det her.

HVIS DU KUNNE BESTEMME, HVOR MAN SKULLE SÆTTE IND?

Først og fremmest synes jeg, at det er helt afgørende vigtigt, at der bliver lavet nogle sengepladser eller institutioner eller botyper for de personer, som er så psykisk syge, at de skal have en mere optimal behandling, og at der skal være nok ansatte. Så det handler om sengepladser på en eller anden måde – ikke at man laver en masse sengepladser, men at de bliver øremærket til en eller anden bestemt gruppe. Det er der brug for. Der er også brug for nogle flere ansatte, men det siger alle jo.

Så er der et emne, som jeg har beskæftiget mig med igennem rigtig mange år. Psykiatriske patienter der får medicin, og hvor nogle får for meget medicin, de bliver for tykke, det er en af bivirkningerne ved nogen medicin. De får et problem oveni deres sygdom. Jeg har lavet en udsendelse om emnet, skrevet artikler om det, og lavet pjecer om det. Hvis du skal have en helhedsbehandling, så skal du have mere fokus på kroppen, det fysiske og kosten. Det er ikke nok, at man siger det til patienten, der skal være HANDLING bag ved det. Det er meget svært at råbe op om det.

For nylig var jeg til et møde vedrørende ” Brugerinddragelse – udviklingen i psykiatrien ” i forbindelse med Århundredes Festival i marts måned. Det foregik på Gallo Huset, hvor der var inviteret et par læger, der fortalte om, hvordan

psykiatrien havde været de sidste 50 år, og hvordan den vil blive i fremtiden? Vi fik et meget fint PowerPoint-foredrag om psykiatrien, om hvordan den har været, og da lægen var færdig, så tillod jeg mig at sige, "Jeg synes, det har været interessant at høre, hvad du har sagt, men jeg fatter overhovedet ikke, hvor er de pårørende? Du har ikke nævnt dem med et eneste ord!". Så fik vi en lang diskussion om det. Så kom jeg til det næste, "Og så mangler jeg fuldstændig i dit indlæg, hvordan du ser på 'kost og psykiatri?'. "Skal vi nu også til at beskæftige os med det, var svaret. Vi har så mange opgaver, vi er for få læger, og vi skal hele tiden tage os af medicin, patienter, der bliver indskrevet og udskrevet. Vi kan ikke også tage os af kosten!". Det argumenterede jeg så for. Så kom der en anden læge bagefter, som skulle fortælle om fremtidens psykiatri. Så skyndte jeg mig at spørge, "Hvad siger du så i forhold til kost" Det tror jeg ikke rigtig, han vidste noget om, for jeg fik ikke rigtig et svar. Efter foredraget gik jeg hen til ham og sagde "Ved du hvad, jeg har lavet en udsendelse omkring kost og psykiatri, "Jeg synes, du skulle se den udsendelse. Jeg kan fortælle dig, at det er Jørgen Aagaard, som er professor i psykiatri, det er ham jeg interviewer først!", "Nå! Jørgen Aagaard! Han var jo min læremester!". Så fortalte jeg ham, hvor han kunne se den. Men det er jo ikke sikkert, at han overhovedet ser den. Eksemplet her er mere for at vise, at de to læger sikkert er dygtige, velbegavede og rare mennesker, men at der ikke er fokus på kosten.. Så når du spørger mig, "Hvad jeg kunne ønske mig?", så er det én af tingene, at man øremærkede sengepladser, mere personale og fokus på 'kost og psykiatri' og kroppens fysik... For mange år siden var der på Risskov og Glostrup psykiatriske hospital mange kreative aktiviteter herunder billedterapi – jeg er også uddannet billedterapeut, som jeg har taget ved siden af. Der var et vidunderligt værksted på Risskov. Der var patienterne indlagt i længere tid, og efterhånden som alting blev skåret væk, findes det ikke mere. Når jeg så spurgte til vægten på de kreative aktiviteter, lød svaret, "Patienterne er jo kun indlagt tre-fire dage, så kan man jo ikke sætte noget i gang, før de er ude igen!". Det synes jeg ikke er holdbart. Man kan sagtens bruge et værksted i en undersøgelsesfase, det er der mange steder, også i andre lande, hvor man bruger det kreative i en undersøgelse situation. Når patienterne kommer ind og ikke kan finde ud af den nye situation, så kan man for eksempel sidde roligt med dem og bede dem lave en tegning af et eller andet, eller man kan give

dem et oplæg. Så har man en anden indfaldsvinkel, fordi det er ikke "os to", der sidder og taler face to face, hvor vi ser hinanden i øjnene. Nej! Vi ser på det stykke papir, hvor "Peter" har lavet en tegning, "Nå, du har tegnet en fugl her. Hvad betyder den fugl for dig? Den ser da stor og flot ud!", Så begynder vi at tale om den. På den måde medfører det, at man får nogle andre billeder eller indfaldsveje til patienten end når patienten blot sidder og venter og måske ikke får sagt det vedkommende gerne vil eller bliver spurgt til. DET findes ikke mere. Jeg har også det ønske, at man havde nogle kreative værksteder, hvor man kan komme ned og male eller andet, fordi man gerne vil udtrykke sig. Det kan give en ro i forhold til det kaos, man kan have inde i en selv. Jeg vil gerne have den dimension med, at man bruger tegningen til at tale ud fra. Det kreative, 'kost og psykiatri', mere personale og sengepladser, bedre overgang til kommunerne og meget mere fokus på børn af psykisk syge, folkeskoler, erhvervsskoler, bedsteforældre, reservebedsteforældre.

MERE HELHEDSORIENTERET?

Ja, vi plejer altid at sige, ergoterapi er en helhedsorienteret terapi, hvor vi både skal se på det psykiske, det fysiske og det sociale.

STADIG I FULD GANG

HAR DU NOGET DU VIL TILFØJE?

Noget jeg vil tilføje? Jeg synes, jeg har været meget omkring.

Jeg kan godt fortælle en ting til, som jeg nok har fortalt lidt om. I de 26 år, jeg har været med i SIND Pårørenderådgivning, der har jeg været mindre med de sidste 10 år, fordi jeg blandt andet kom ind i Senior Tv. På grund af de pårørende, så søgte jeg i to år om midler til at kunne lave en undersøgelse om dét at være pårørende. Så fik jeg til sidst de 200.000 kroner, jeg skulle bruge, hvor jeg fik Center for kvalitetsudvikling til at lave undersøgelsen. Der fik jeg en meget fin rapport, hvor der var fokusgruppeinterviews og individuelle interviews. Seniorpårørendes hverdag – og deres møde med systemerne. i 2009. Vi havde en fin reception, og det var helt godt. Det var også der, det kom frem i rapporten om behov for støtte til bedsteforældre. Så startede vi en gruppe for bedsteforældre og reservebedsteforældre. Men der er jo det med en rapport,

den kommer op og stå på en hylde og hvad så?

Da der var gået nogen tid, så tænkte jeg, at jeg skal videre med det her på en eller anden måde. Jeg havde været til et møde i Rådhuset, som Aarhus Kommune havde lavet for de frivillige, hvor man skulle kåre nogle frivillige. De mange foreninger, der var mødt op, havde hver et bord, hvor de kunne have deres materiale stående. Jeg deltog fra SIND Pårørenderådgivning og var ved at pakke sammen. Der kom to hen til mig, og spurgte, om de måtte interviewe mig, hvor den ene havde et filmapparat med. Det måtte de godt. Så interviewede de mig, og jeg fortalte om SIND Pårørenderådgivning og nogle af de ting, jeg har fortalt dig. Så sagde Aase, der interviewede mig, "Hvor er du god til at snakke, vi må vende tilbage til dig senere hen!", "Fint nok!" Jeg fik af vide, hvornår jeg kunne se det, men jeg fik aldrig set det. Da den her rapport var færdig, og jeg ikke vidste, hvad jeg nu skulle gøre, så kom jeg i tanke om Senior Tv. Jeg slog op på Google, Senior Tv. De har møde hver tirsdag formiddag fra 10-12, man kan bare møde op. Jeg møder op og siger, jeg gerne vil være med i Senior TV og fortæller, hvem jeg er, at jeg blandt andet kommer fra SIND Pårørenderådgivning. Jeg havde nogle flyere med fra SIND Pårørenderådgivning. Jeg sad og lyttede og var senere med til nogle møder, og så var der et af medlemmerne i redaktionen, han havde fundet en flyer om SIND Pårørenderådgivning, "Man kunne da også lave en udsendelse om det!", Hertil svarede jeg, at "Det er det, jeg ønsker mig. Jeg vil meget gerne, at vi laver en udsendelse om pårørende!". På den måde kom jeg til at lave den første udsendelse om pårørende der hed De berørte. Der havde jeg tre meget forskellige familier, som jeg interviewede. De havde alle sammen voksne piger, som var psykisk syge, alle tre skizofrene. Den tredje familie kom ikke med på båndet, fordi der var alt for lidt plads. Derefter interviewede jeg Anne Margrethe Gad Jørgensen, som nu var blevet leder i SIND Pårørenderådgivning. Det var hende, jeg tidligere fortalte om, var i praktik hos os. Nu var hun blevet leder af SIND Pårørendeforening. Det blev en rigtig god udsendelse, synes jeg. Jeg havde ikke gjort mig nogen tanker, om jeg skulle fortsætte eller ej. Men jeg fortsatte. Så var der en, der sagde, at det var frivillighedsdag snart i Aarhus, og vi var blevet bedt af Aarhus Kommune, om vi kunne lave en udsendelse med nogle kendte personer. En lille udsendelse, som skulle vises nede på Rådhuset. Når folk kom ind, kunne de høre et indlæg fra nogle kendte personer om

frivilligt arbejde. Der blev spurgt, om der var nogen, der var interesseret i at deltage? Jeg sagde, "Ja, det er jeg!". De vidste ikke, at jeg i forvejen sad i et udvalg i det frivillige. På den måde kom jeg ind. Vi havde et lille møde om, hvad den her udsendelse skulle indeholde. Vi skulle finde nogle navne på folk, som vi kunne tænke os skulle være med. Vi skulle have tre personer. Jeg foreslog, at vi i stedet for at lave tre minutters indslag med hver, at vi lavede tre forskellige udsendelser på 28 minutter. Vi kunne derefter tage tre-fire minutter fra hver af de lange udsendelser og sætte dem sammen. Det synes de var en god idé. Jeg foreslog Niels Malmros, som er min fætter, at vi skulle lave en udsendelse med ham, da han er en kendt Aarhusianer. En anden foreslog Anders Errboe musiker og så kom vi til den tredje, som jeg også kendte, Hanne Jensbo, som var advokat og som i dag er leder af Klostergade Centeret. Det blev de tre, vi skulle lave udsendelser med. Den første hed I Niels Malmros' Aarhusianske fodspor. Det var den, jeg kom til at lave. Jeg kom også til at lave udsendelsen med Hanne Jensbo "Hjertet på rette sted – Hanne Jensbo,". På den måde kom jeg ind i Senior TV, som jeg syntes var vældigt interessant. Det er jo sådan, at det er helt op til en selv, hvad man brænder for, der bestemmer, hvilke udsendelser man laver. Det er jo frivilligt det hele, så nogen brænder måske for jernbaner, eller brevduer, eller et håndværk eller cykelløb, det kan være hvad som helst, som de frivillige i Senior TV brænder for. Vi er cirka 20 i redaktionen. Mændene er i regel nogle, som har været fotografer igennem mange år eller som har haft det som lønarbejde. Kvinderne (seks personer) – vi har ikke den baggrund. Vi får nogle idéer, vi laver research, synopsis, strukturerer og laver interviewet. Når der skal redigeres/klippes i optagelserne, er det et samarbejde mellem interviewer og fotograf, hvor vi er med til at beslutte, hvordan det endelige resultat bliver. Jeg er så blevet hængende, der har jeg været i seks år nu, og har lavet 45 udsendelser i de her seks år.

SÅ DU ER STILL GOING STRONG?

Ja, og jeg fortsætter. Der viser sig, at der er adskillelige emner inden for Psykiatri og Sundhed og Omsorg som "Bedste til et udsat barn," "Aflastning til pårørende til demensramte", "Kost og psykiatri", "Muhabet – et etnisk værested", "Mystiske dødsfald – en håndbog til pårørende". Jeg tror, der er 15 forskellige udsendelser, som specielt har med det sociale og psykiatriske at gøre.

Da der var Seniorevent i Klostergadecenteret deltog jeg i FUAM (Foreningen til

Udvikling af Alderdommens Muligheder) under emnet Livshistorie. Jeg havde snakket med Knud Ramian, som havde spurgt, om der var nogle af os, der var interesseret i at deltage i livshistorier. Det var jeg, sagde jeg, "Det har jeg altid været interesseret i!" Jeg kan jo se, at de portrætudsendelser, jeg har lavet, de er jo livshistorier. Jeg fik en mail fra Tove Holm fra FUAM dagen før, hvor hun fortalte, at hun tog nogle forskellige ting med, blandt andet noget hun havde skrevet om sig selv. Så tænkte jeg, "Skal jeg også tænke på det!?". Om aftenen nåede jeg at lave en flyer, hvor jeg på bagsiden havde listet 15 af mine portrætudsendelser op på mennesker, som folk måske kendte. Man ser deres livshistorie, det er så ikke min livshistorie, men det er deres livshistorie.

DU FÅR ANDRE TIL AT FORTÆLLE?

Det er et supplement, som jeg virkelig bruger meget tid på i øjeblikket. Det tager lang tid. Jeg synes, det er spændende.

Jeg vælger emner, som jeg synes har et budskab som Psykiatri, Sundhed og omsorg. Livsfortællinger, der har med mennesker at gøre og, som kan berige andre. Men jeg synes, det største problem er at få udsendelser spredt ud i medierne, så folk ved at udsendelserne eksisterer.

DER ER DET JO NOK NOGET MED SEERTAL OG PR?

Ja, for nogle år siden fik vi udsendelser ud gennem TV2, men de ville ikke have det med længere. De ville selv lave det, og de ville lave noget helt andet. Nu er vi på Aarhuskanalen blandet sammen med en hel masse andre ting.

Det tager lang tid, men jeg synes, det er spændende.

Transskriberet af Lise Behrendt, juni 2017